

педагогіки. Исследование освещает потребность в переосмыслении существующей образовательной парадигмы в связи с существенными сдвигами в профессиональной дизайнерской деятельности и изменением отношения общества к моде вообще и фэшн-дизайну в частности. На основе анализа тенденций современного дизайна, моды, образования, практики наставничества и подготовки студентов к профессиональной среде, определяются наиболее актуальные направления приближения отечественного дизайн-образования к требованиям современной мировой системы моды. Делается упор на изменении роли преподавателя и методики преподавания материала в условиях преобладания цифровых носителей информации, массового распространения Интернета и бурного развития инноваций дизайн-проектирования.

Ключевые слова: дизайн; образование мода; преподаватель обучение; наставничество, фэшн-образование.

MELNYK M. T. The current trends of fashion education evolution in Ukraine.

The article reviews the main problems and prospects of training professionals for the fashion industry in the changing times of XXI century information communications. Author defined the state of scientific understanding of problematic areas of education in specialized Ukrainian universities through the prism of professional practice and advanced foreign experience of fashion design pedagogy. The study highlights the need for rethinking the existing educational paradigm due to significant changes in the professional design and changes in society's attitude to fashion in general and fashion design in particular. Based on the trends of contemporary design, fashion, education, practice, mentoring and preparing students for a professional environment, the article determined the most relevant areas of approximation of national design education with the requirements of the modern world fashion system. Author focuses on the changing role of the teacher and teaching methods in the prevalence of digital media, mass distribution of the Internet and the rapid development of innovations for fashion designing.

Keywords: design; education; fashion; teacher; teaching; mentoring, fashion education.

УДК 378.311

Моргунова С. О.

СУТЬ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЯК ПЕДАГОГІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

У статті розглянуто суть поняття “соціальна взаємодія” як педагогічної категорії. Проаналізовано генезис складових поняття “взаємодія”. Визначено головні підходи до розуміння суті і змісту взаємодії у філософському, соціальному, психологічному та педагогічному аспектах. Простежено основні аспекти, у яких поняття взаємодії розглядається у руслі психологічних досліджень. Розглянуто становлення наукових підходів до розуміння поняття “соціальна взаємодія” у історії педагогічних досліджень. Підкреслено, що зміст взаємодії сучасні педагоги пов’язують зі спілкуванням в різних сферах життя, результатом спільної діяльності, розвитком “діалогу” між сторонами взаємодії, конкретними вміннями діяти в різних ситуаціях, співпрацею з іншими людьми з урахуванням їх психічних і культурних особливостей, здатністю до оцінки дій і вчинків інших людей, рефлексій і самокритичності діяльності в професійній сфері. На основі здійсненого огляду різноманітних точок зору педагогів на розуміння соціальної взаємодії конкретизовано цей феномен як

безпосередні або опосередковані взаємопов'язані і взаємозумовлені дії двох і більше суб'єктів, спрямовані на вирішення завдань, що визначаються потребами в збагаченні знань і досвіду, обміні інформацією та цінностями, здійсненні спільної діяльності та рефлексії з їх перетворення. Виділено загальні ознаки, що відображають суть даного поняття: цілеспрямованість дій суб'єктів, їх взаємний зв'язок і взаємну зумовленість, прагнення до досягнення результату як продукту взаємодії.

Ключові слова: дія, взаємодія, соціальна взаємодія, суб'єкти соціальної взаємодії, професійна підготовка.

У сучасних умовах випускник ВНЗ повинен володіти не лише глибокою знаннєвою парадигмою, але й уміти швидко орієнтуватися в нестримно зростаючому потоці інформації, адаптуватися до мінливих умов життя, самостійно приймати відповідальні рішення в ситуації вибору, прогнозуючи їх можливі наслідки. Від майбутнього фахівця сьогодні очікують здатність працювати і здійснювати професійну діяльність в команді, готовність до кооперації, співпраці, роботи в колективі на загальний результат, здатність організовувати діяльність групи людей і управляти нею, позитивно і доброзичливо спілкуватися, гасити і вирішувати конфлікти. Таким чином, у даний час перед професійною освітою стоїть завдання підготовки майбутнього фахівця до організації, здійснення і регулювання продуктивної і погодженої спільної професійної діяльності, тобто до соціальної взаємодії в професійній сфері

Феномен соціальної взаємодії фахівців став об'єктом дослідження науковців різних галузей соціально-гуманітарних наук. Так, наприклад, дослідження К. Абульханової-Славської, Б. Ананьева, А. Бодальова, Г. Осипова, П. Сорокіна та ін. розкривають поняття соціальної взаємодії з загальнотеоретичних позицій. Дослідженню сумісної діяльності присвячені роботи Є. Гамова, І. Лернера, В. Ляудіс, М. Обозова, М. Скаткіна, та інших вчених. Вивченням проблем спілкування займалися В. Библер, Е. Бреус, В. Кан-Калик, В. Лабунська, та інші. Низкою вчених взаємодія розглядається як процес впливу суб'єктів один на одного, що характеризується взаємною обумовленістю та взаємозалежністю (В. Афанасьєв, А. Брудний, Г. Зіммель, М. Каган, Н. Смелзер, Р. Шакуров та інші).

Соціальну взаємодію у контексті діяльності розглядають К. Абульханова-Славська, Б. Ананьєв, Г. Андрєєва, В. Панферов, Д. Ельконін та інші; як інтерактивну сторону спілкування – Є. Ісаєв, В. Куніцина, Б. Ломов, М. Обозів, Б. Паригін, В. Петровський, В. Погольша.

У закордонних теоріях соціальну взаємодію вивчають, використовуючи синонімічні поняття інтеракції (П. Блау, Г. Блумберг, Е. Гоффман, Дж. Мід, Т. Парсонс та інші). Окремі характеристики соціальної взаємодії представлені в роботах Є. Андрієнко, І. Зимньої, Є. Рогова, Ю. Мозжалової, Л. Осипової, С. Суворової та інших; поглиблене уявлення про соціальну взаємодію та її аспекти розкривається в соціологічних і педагогічних дослідженнях А. Авер'янова, Л. Байбородова, В. Горшкової, В. Дьяченко,

С. Карепової, Н. Радіонової.

Разом з цим, незважаючи на досить активний інтерес дослідників до проблематики, пов'язаної із соціальною взаємодією, такий аспект, як визначення суті соціальної взаємодії як педагогічної категорії залишився поза увагою науковців.

Метою статті є виявлення суті поняття “соціальна взаємодія” та вивчення його змісту у науковому педагогічному контексті.

Звернемося до аналізу генезису поняття “взаємодія”. Першою складовою цього поняття є “взаємо-”, що виступає у значенні “взаємний”. Аналіз довідникової літератури дозволив уточнити суть поняття “взаємний” як такий, “який однаково виявляється з обох сторін, між ким-, чим-небудь по відношенню один до одного; обопільний” [5, с. 145]; “спільний для обох сторін, обоюдний, обумовлений один одним, пов'язаний один з одним” [12, с. 86]. Таким чином, можна визначити ключові ознаки поняття “взаємний” – неоднобічний, спільний, пов'язаний з узгодженістю дій обох сторін.

Друга складова поняття “взаємодія” – “-дія” тлумачиться у довідникових джерелах як “робота, діяльність, здійснення чого-небудь” [5, с. 211]; “прояв якої-небудь енергії, діяльності”; “результат прояву діяльності чого-небудь, вплив”. Психологічні словники визначають дію як “специфічну одиницю людської діяльності”, “цілеспрямовану активність, реалізовану в зовнішньому або внутрішньому плані” [9, с. 56]. Отже, основною характеристикою дії людини є спрямованість на досягнення усвідомлюваної мети, навмисність індивідуальної активності, тобто усвідомленість і цілеспрямованість.

Сутність і зміст взаємодії активно розглядаються у філософському, соціальному, психологічному та педагогічному аспектах.

Проблематику дії людини по відношенню до іншого (“соціальної дії”) вперше почали активно вивчати в зарубіжній соціологічній науці. Так, М. Вебер під соціальною дією розумів дію людини, співвіднесену з дією інших людей, свідомо орієнтовану на них і спрямовану на вирішення життєвих проблем [4, с. 456].

У філософії немає єдиного розуміння взаємодії, але завдяки роботам І. Канта, Г. Гегеля, Ф. Шеллінга, сучасних вчених-філософів Л. Архангельського, В. Афанасьєва, А. Брудного, Л. Буєвої, М. Кагана, В. Соковніна та інших, самостійна категорія “взаємодія” набула сенсу впливу різних об'єктів один на одного, що виражає взаємну обумовленість існування явищ дійсності один із одним і характеризується зміною їх стану, обміном цих об'єктів речовиною, енергією, інформацією. Це розуміння стало активно проектуватися на соціальну сферу життєдіяльності людини. Змістом взаємодії людей є задоволення особистих і суспільних потреб в формі практичної діяльності людей, її мета – прогрес чи створення якогось продукту [3].

У руслі психологічних досліджень взаємодія розглядається у декількох ракурсах:

– як процес емоційного відображення особистостями один одного, умова сприйняття і розуміння людиною людини (В. Мясичев, А. Бодальов, Н. Васіна);

– (через діяльність) як основний вид діяльності, поряд з працею і знанням, що характеризується зв'язком всього організму людини із зовнішнім середовищем (Б. Ананьєв); як система певних взаємообумовлених дій групи осіб (К. Абульханова-Славська); як процес спільної діяльності людей по виконанню загального завдання (В. Панферов) і досягненню загального результату (Т. Галактіонова); як організація спільної діяльності індивідів з обміну доцільними діями і інформацією, планування спільної діяльності і внесення свого вкладу в неї (Г. Андреева); як координація дій і операцій учасників взаємодії, яка характеризується узгодженістю їх функціонально-рольових позицій, що впливає в результаті на успішність самого процесу взаємодії (І. Іванкіна); як систематичне, постійне здійснення дій, що мають на меті викликати відповідну реакцію з боку партнера (Д. Ельконін);

– (через спілкування) як інтерактивна сторона спілкування, в якій реалізуються взаємовідносини (М. Обозов) і відбувається вплив учасників один на одного (Б. Паригін); як основа формування взаємовідносин у соціальних групах в ході спільної діяльності і комунікативному просторі (Я. Коломінський, Е. Кузьмін, А. Реан, Г. Фортунатов);

– (через вплив, поведінку) як процес безпосереднього або опосередкованого впливу суб'єктів (об'єктів) один на одного, який породжує їх взаємну обумовленість і зв'язок (В. Зацепін, А. Петровський, М. Ярошевський); як форма спілкування суб'єктів, взаємовпливу і взаємної дії по встановленню міжособистісних відносин (Б. Ломов, С. Рубінштейн); як дійсні міжособистісні контакти і взаємні впливи, що здійснюються людьми один на одного в ході спільної роботи (М. Кондратьєв, В. Ільїн); як сукупність способів, методів, прийомів впливу одного суб'єкта на інший з метою регулювання їх спільної діяльності (А. Журавльов, Р. Шакуров, Е. Файдиш).

Таким чином, як психологічна категорія взаємодія є сукупністю активних дій суб'єктів, об'єднаних спільною метою в діяльності, характер якої впливає на психічні процеси і якості її учасників.

У історії педагогіки поняття взаємодії розкривається в теоріях і поглядах В. Вахтерова, К. Вентцеля, І. Гербарта, П. Каптерева, П. Лесгафта, І. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, К. Ушинського та інших. Інтерес до категорії взаємодії посилюється з 1960-х років з розвитком ідеї співпраці як стратегії взаємодії, що ефективно впливає на процес навчання, і заміщенням категорії активного одностороннього впливу в системі "вчитель-учень" (Ш. Амонашвілі, Т. Ахаян, М. Бернштейн, А. Богданов,

І. Іванов, В. Струмінський, В. Сухомлинський та інші). У той час взаємодію трактували як цілеспрямований процес взаємообміну і взаємозбагачення змістом діяльності, досвідом, емоціями, установками педагога і студентів; як організований обмінний процес, реальний контакт між взаємопов'язаними елементами в процесі спільної діяльності, метою якого є взаємний вплив суб'єктів один на одного для отримання “загального” результату. У сучасній педагогіці взаємозв'язок цілеспрямованих систематичних опосередкованих комунікативних дій або діяльності педагога – студентів як суб'єктів процесу, які породжують відповідні взаємні реакції, розуміється як педагогічна взаємодія.

Зміст взаємодії сучасні педагоги пов'язують зі спілкуванням у різних сферах життя, результатом спільної діяльності (прагнення до позитивного), розвитком “діалогу” між сторонами взаємодії, конкретними вміннями діяти в різних ситуаціях, співпрацею з іншими людьми з урахуванням їх психічних і культурних особливостей, здатністю до оцінки дій і вчинків інших людей, рефлексій і самокритичності діяльності в професійній сфері. Педагогами відзначається вплив різних чинників на процес взаємодії: об'єктивних (макросередовище і мезосередовище, їх соціокультурні особливості, вікові і фізіологічні особливості учасників взаємодії та ін.) і суб'єктивних (психічні особливості і накопичений досвід учасників взаємодії, їх відносини, соціально-психологічний клімат групи та інше). Так, наприклад, одними з таких факторів, на думку А. Мудрика, виступають цінності (соціальні, інтелектуальні, інструментальні і т.ін.), визнані в суспільстві, в конкретному колективі. Вчений акцентує увагу не лише на результаті взаємодії людей один з одним, але і на процесі, розглядаючи взаємодію як діалог, який вимагає терпимості до ідей, до дрібних недоліків партнера, вміння слухати і “стримувати свій монологічний запал” [8, с. 145].

Щоб визначити зміст ознаки “соціальна” для більш повного розуміння феномену соціальної взаємодії, звертаємося до довідкової літератури. В тлумачних словниках і словнику іноземних слів поняття “соціальний” розкривається через поняття “соціум”, “суспільство”, як “громадський, що відноситься до життя людей і їх відносин в суспільстві” [5; 12]. Саме характер взаємообумовленості життя людей один від одного, процесів і результатів індивідуальної та спільної діяльності є, на наш погляд, ключовим детермінантом у змісті “соціальності”.

До 90-х років ХХ століття у вітчизняній педагогічній науці розглядалися лише окремі аспекти соціальної взаємодії: міжособистісна і педагогічна взаємодія, спілкування, міжособистісні стосунки, контакти та ін. Широке використання поняття “соціальна взаємодія” отримало у педагогіці в останнє десятиріччя ХХ ст. – на початку ХХІ ст.

З точки зору розкриття суті соціальної взаємодії як педагогічної категорії представляють інтерес концепція розвиваючої взаємодії і тієї, що розвивається у Н. Радіонової, концепція регулювання соціальної взаємодії

на базі різновікових груп Л. Байбородової, дослідження соціальної взаємодії у театральному об'єднанні підлітків А. Авер'янова.

Н. Радіонова вважає, що аналізувати процес соціальної взаємодії можна на підставі універсального розуміння соціальної взаємодії як будь-якої взаємодії індивіда або спільності з навколишнім світом; як будь-якої діяльності, що передбачає різні форми соціального обміну, зв'язки суб'єктів з предметом діяльності і має суспільну значимість; інтеграції предметної діяльності і спілкування людини, де соціальна взаємодія виступає в якості реалізації соціальних відносин між людьми або групами людей за допомогою спілкування і з приводу діяльності [10, с. 239]. Такий підхід дозволяє вченому виділити ряд функцій, що виконує соціальна взаємодія: пізнавальну, перетворювальну, ціннісно-орієнтаційну та комунікативну. На цій основі Н. Радіонова визначає соціальну взаємодію як сукупність процесів, до яких включається людина, що характеризуються взаємними змінами у взаємодіючих сторонах в результаті взаємних впливів і взаємовпливів один на одного [10, с. 330].

Л. Байбородова розуміє соціальну взаємодію як стихійний або регульований процес, що протікає в певному соціальному просторі, основною функцією якого є включення суб'єктів у систему соціальних відносин і розширення сфери соціальних зв'язків. За твердженням вченої, "спільна діяльність і соціальна взаємодія взаємообумовлені: з одного боку, спільна діяльність можлива, якщо здійснюється взаємодія людей, з іншого боку, взаємодія забезпечується спільною діяльністю" [2, с. 138]. Її особливостями виступають предметність, процесуальність і обопільність. Основними її ознаками є: наявність загального соціального інтересу, виникнення мотиваційного поля, реалізація мети спільної діяльності [2, с. 167]. Соціальну взаємодію Л. Байбородова розглядає на 3 рівнях: макрорівні (взаємозв'язок людини з навколишнім світом, що характеризується взаємними впливами обох взаємодіючих сторін); мезорівень (суспільно значущі взаємодії людини або групи); мікрорівень (взаємозв'язок між людьми в процесі спільної діяльності і спілкування). На думку Л. Байбородової, основу соціальної взаємодії становить міжособистісна взаємодія, що характеризується взаємопізнанням, взаєморозумінням, взаємовідносинами, взаємними діями і взаємовпливом. У структурі взаємодії науковець виділяє компоненти: когнітивний (усвідомлення себе і іншого як суб'єктів взаємодії, отримання інформації про зміст і способи взаємодії, особливості інших учасників), емоційний (відбір форм і стилів участі, отримання позитивних емоцій для реалізації комфортної взаємодії) і поведінково-вольовий (планування, аналіз здійснення конкретних дій і вчинків для досягнення мети взаємодії). Внаслідок цього Л. Байбородова розробляє класифікацію соціальної взаємодії за характером взаємодії, взаємопов'язаних між собою типів, супутніх один одному і ймовірних до переходу з одного стану в інший:

співпраця, діалог, опіка, подавлення, угода, конфронтація, індиферентність (повна або часткова) [2, с. 215].

Змістовне визначення соціальної взаємодії у сучасній педагогічній науці запропонував А. Аверьянов. У ході виявлення умов організації соціальної взаємодії в театральному об'єднанні підлітків він визначив даний феномен як "процес взаємопов'язаних і взаємообумовлених між собою соціальних дій учасників спілкування, основу якого складають обмін інформацією та емоціями, організація діяльності та сприйняття людини людиною" [1, с. 44].

Ю. Мозжалова пояснює соціальну взаємодію як "складний процес, що включає в себе засвоєння системи знань, норм і цінностей, сукупність психологічних і соціальних процесів, використання соціального досвіду в різних життєвих ситуаціях" [7, с. 146].

С. Суворова розуміє соціальну взаємодію як процес і результат спільної діяльності і спілкування в різних сферах життєдіяльності, що включають в себе "вміння діяти в конкретних ситуаціях, співпрацювати з оточуючими, виробляти самооцінку своїх дій, вчинків і дій інших учасників" [11, с. 70].

Здійснений огляд різноманітних точок зору вчених на розуміння соціальної взаємодії дозволяє конкретизувати цей феномен як безпосередні або опосередковані взаємопов'язані і взаємообумовлені дії двох і більше суб'єктів, спрямовані на вирішення завдань, які визначаються потребами в збагаченні знань і досвіду, обміні інформацією та цінностями, здійсненні спільної діяльності та рефлексії з їх перетворення.

Висновки. Отже, хоча взаємодія є однією з основних категорій у філософії, соціології, психології, педагогіки та інших науках про людину і суспільство, ще й до сьогодні не існує універсального, однозначного розуміння "взаємодії" для всіх цих наук. Але можна виділити загальні ознаки, що відображають суть даного поняття: цілеспрямованість дій суб'єктів, їх взаємний зв'язок і взаємну обумовленість, прагнення до досягнення результату як продукту взаємодії. Конкретизування педагогічного змісту поняття "соціальна взаємодія" дозволило визначити цей феномен як безпосередні або опосередковані взаємопов'язані і взаємообумовлені дії двох і більше суб'єктів, спрямовані на вирішення завдань, які визначаються потребами в збагаченні знань і досвіду, обміні інформацією та цінностями, здійсненні спільної діяльності та рефлексії з їх перетворення.

Слід зазначити, що наявність умінь соціальної взаємодії є особливо значущою для майбутніх менеджерів, оскільки в коло професійних завдань сучасного фахівця цього напрямку входить управління репутацією організації, просування її продукту на ринку, здійснення соціальних зв'язків, формування позитивного іміджу організації та її внутрішнього корпоративного середовища. Тому підготовка до соціальної взаємодії повинна стати невід'ємною частиною професійної освіти майбутнього менеджера.

Використана література:

1. *Аверьянов А. И.* Психолого-педагогические условия организации социального взаимодействия в театральном объединении подростков : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / А. И. Аверьянов. – Москва, 1994. – 162 с.
2. *Байбородова Л. В.* Педагогические основы регулирования социального взаимодействия в разновозрастных группах учащихся : дисс. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Л. В. Байбородова. – Ярославль, 1994. – 431 с.
3. *Буева Л. П.* Человек: деятельность и общение / Л. П. Буева. – Москва : Мысль, 1978. – 216 с.
4. *Вебер М.* Основные социологические понятия / М. Вебер // *Западноевропейская социология XIX – начала XX веков.* – Москва, 1996. – С. 455-491.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. І голов. Ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2005. – 1728 с.
6. *Ломов Б. Ф.* К проблеме деятельности в психологии / Б. Ф. Ломов // *Психол. журн.* – 1981. – Т. 2. – № 5. – С. 3-22.
7. *Мозжалова Ю. В.* Формирование навыков социального взаимодействия у людей с умеренной и тяжелой умственной отсталостью : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.03 / Ю. В. Мозжалова. – Москва, 2007. – 182 с.
8. *Мудрик А. В.* Социальная педагогика : учеб. для студ. пед. учеб. заведений / А. В. Мудрик. – Москва : Академия, 2005. – 200 с.
9. *Психология: словарь* / под ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – Москва : Политиздат, 1990. – 494 с.
10. *Радионова Н. Ф.* Педагогические основы взаимодействия педагогов и старших школьников в учебно-воспитательном процессе : дисс. ... докт. пед. наук / Н. Ф. Радионова. – Ленинград, 1991. – 470 с.
11. *Суворова С. А.* Созидательное взаимодействие подростков в школьном классе / С. А. Суворова // *Известия РГПУ им. А. И. Герцена.* 2008. – № 73-2. – С. 190-192.
12. *Сучасний словник іншомовних слів* / НАН України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні ; уклад. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – Київ : “Довіра”, 2006. – 789 с.

References:

1. *Averyanov A. I.* Psihologo-pedagogicheskie usloviya organizatsii sotsialnogo vzaimodeystviya v teatralnom ob'edinenii podrostkov : diss. ... kand. Ped. nauk : 13.00.05 / A. I. Averyanov. – Moskva, 1994. – 162 s.
2. *Bayborodova L. V.* Pedagogicheskie osnovyi regulirovaniya sotsialnogo vzaimodeystviya v raznovozrastnyih gruppah uchaschihsya : diss. ... d-ra ped. nauk : 13.00.01 / L. V. Bayborodova. – Yaroslavl, 1994. – 431 s.
3. *Bueva L. P.* Chelovek: deyatelnost i obschenie / L. P. Bueva. – Moskva : Myisl, 1978. – 216 s.
4. *Veber M.* Osnovnyie sotsiologicheskie ponyatiya / M. Veber // *Zapadnoevropeyskaya sotsiologiya XIX – nachala NN vekov.* – Moskva, 1996. – S. 455-491.
5. *Velykyy tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukrainskoi movy (z dod. I dopov.)* / Uklad. I holov. Red. V. T. Busel. – K. ; Irpin' : VTF “Perun”, 2005. – 1728 s.
6. *Lomov B. F.* K probleme deyatelnosti v psihologii / B. F. Lomov // *Psihol. Zhurn.* – 1981. – Т. 2. – № 5. – S. 3-22.
7. *Mozzhalova Yu. V.* Formirovanie navyikov sotsialnogo vzaimodeystviya u lyudey s umerennoy i tyazheloy umstvennoy otstalostyu : diss. ... kand. Ped. nauk : 13.00.03 / Yu.V. Mozzhalova. – Moskva, 2007. – 182 s.
8. *Mudrik A. V.* Sotsialnaya pedagogika : ucheb. Dlya stud. Ped. ucheb. zavedeniy / A. V. Mudrik. – Moskva : Akademiya, 2005. – 200 s.
9. *Psihologiya: slovar* / pod red. A. V. Petrovskogo, M. G. Yaroshevskogo. – Moskva : Politizdat, 1990. – 494 s.
10. *Radionova N. F.* Pedagogicheskie osnovyi vzaimodeystviya pedagogov i starshih shkolnikov v uchebno-vospitatelnom protsesse : diss. ... dokt. Ped. nauk / N.F. Radionova. – Leningrad, 1991. – 470 s.
11. *Suvorova S. A.* Sozidatelnoe vzaimodeystvie podrostkov v shkolnom klasse / S. A. Suvorova // *Izvestiya RGPU im. A.I. Gertsena.* 2008. – № 73-2. – S. 190-192.

12. Suchasnyy slovnyk inshomovnykh sliv / NAN Ukrayiny. In-t movoznavstva im. O. O. Potebni ; uklad. O. I. Skopnenko, T. V. Tsybalyuk. – Kyiv : “Dovira”, 2006. – 789 s.

МОРГУНОВА С. А. Суть социального взаимодействия как педагогической категории.

В статье рассматривается суть понятия “социальное взаимодействие” как педагогической категории. Анализируется генезис составляющих понятия “взаимодействие”. Определяются главные подходы к пониманию сущности и содержания взаимодействия в философском, социальном, психологическом и педагогическом аспектах. Прослеживаются основные аспекты, в которых понятие взаимодействия рассматривается в русле психологических исследований. Рассматривается становление научных подходов к пониманию понятия “социальное взаимодействие” в истории педагогических исследований. Подчеркивается, что содержание взаимодействия современные педагоги связывают с общением в различных сферах жизни, результатом совместной деятельности, развитием “диалога” между сторонами взаимодействия, конкретными умениями действовать в различных ситуациях, сотрудничеством с другими людьми с учетом их психических и культурных особенностей, способностью к оценки действий и поступков других людей, рефлексией и самокритичностью деятельности в профессиональной сфере. На основе проведенного обзора различных точек зрения педагогов на понимание этого феномена социальное взаимодействие конкретизируется как прямые или косвенные взаимосвязанные и взаимообусловленные действия двух и более субъектов, направленные на решение задач, которые определяются потребностями в обогащении знаний и опыта, обмене информацией и ценностями, осуществлению совместной деятельности и рефлексии по их преобразования. Выделяются общие признаки, отражающие суть данного понятия: целенаправленность действий субъектов, их взаимосвязь и взаимная обусловленность, стремление к достижению результата как продукта взаимодействия.

Ключевые слова: действие, взаимодействие, социальное взаимодействие, субъекты социального взаимодействия, профессиональная подготовка.

MORHUNOVA S. O. The essence of the social interaction as a pedagogical category.

The essence of the concept “social interaction” as a pedagogical category is regarded in the article. The genesis of components of the concept “interaction” is analyzed. The main approaches to the understanding the essence and the content of interaction in philosophical, social, psychological and pedagogical aspects is determined. The main aspects in which the concept of interaction is considered in the mainstream of psychological researches are traced. The establishment of scientific approaches to the understanding of the concept of “social interaction” in the history of educational research is considered. The content of the interaction of modern pedagogues linked with communication in different spheres of life, the result of the joint activity, the development of a “dialogue” between the interaction of the parties, the particular skills to act in different situations, cooperation with other people in accordance with their psychical and cultural features, the capacity for evaluation actions and deeds of other people, reflection and self-criticism in the professional field of activity is emphasized. Based on the performed review of the various points of educators on the understanding of this phenomenon, social interaction is concretized as a directly or indirectly interconnected and interdependent actions of two or more subjects aimed at solving challenges that are determine by the need of knowledge and experience enrichment, exchange of information and values, implementation of joint activities and reflection on their conversion.

Common features reflecting the essence of this concept are allocated: purposefulness of the action of subjects and their interrelation and interconditionality, commitment to achieve the result as a reaction product.

Keywords: action, interaction, social interaction, subjects of social interaction, professional training.